Қазақ тілі мен әдебиеті пәні бойынша 11 сынып емтихан жұмысының сипаттамасы

Емтихан жұмысы 2 бөлімнен тұрады. Оқылым және жазылым 3 сағат

Тапсырмалар жалпы көлемі 400 сөзден тұратын төрт қысқа мәтін үзінділеріне негізделеді.

1-бөлімде білім алушылар мәтін үзінділерінде келтірілген ойдың берілген 10 тұжырыммен өзара байланысын анықтап, қай мәтінге қатысты екенін тауып белгілейді (A, B, C және D). Қолданылатын мәтін түрлеріне бейресми, ұқсас тақырыптағы мәтіндер, мысалы, хат, электрондық хат, блогтар жатады. Әр мәтін деректер мен көзқарастар бірлігін қамтиды. Тапсырма білім алушылардың мәтіннің жалпы мазмұнын түсінуін, мәтіндегі негізгі және қосымша ақпараттарды ажырата алуын, мәтінде көтерілген астарлы ой мен автор позициясын анықтау құзыреттерін бағалайды. Балл саны – **10.**

2-бөлімде білім алушылар мәтін негізінде берілген сұраққа өз көзқарастарын білдіріп, 150-200* сөзден тұратын жазба жұмысын орындайды. Тапсырмада білім алушылардың мәтін ақпаратын өңдеп қолданып, стильдік және жанрлық ерекшеліктерге сай аргументтер келтіре отырып, жүйелі және сенімді жаза алуы, өз ойларын дәлелді жеткізуі, сонымен бірге сөздік қор мен орфографиялық, грамматикалық норманы сауатты қолдану қабілеттері бағаланады. Балл саны – **30 балл.**

** оқу жүктемесі төмендетілген үлгілік оқу бағдарламасы* (жаратылыстану-математикалық бағыт, қоғамдық-гуманитарлық бағыт) бойынша оқитын білім алушылар мәтін негізінде берілген сұраққа өз көзқарастарын білдіріп, 130-180 сөзден тұратын жазба жұмысын орындайды.

Максималды балл 40 балл

1-бөлім

Байлық пен кедейлікке байланысты жастардың пікірлерін оқып шығыңыз.
1-10-сұрақтар бойынша сәйкес пікірлерді таңдаңыз (А, Ә, Б немесе В). Әр әріпті бірнеше рет қолдануға болады.

1 Қаржы туралы түсінік жанұядан бастау алады. ..... [1]
2 Туған-туыстарға көмектесуді борышым деп санаймын. ... [1]
3 Кейбір қалталы адамдар ақшаны үнемдеп жұмсайды. ..... [1]
4 Кедей отбасылар бірінші кезекке білімді қояды. ..... [1]
5 Байлық ақылды жақсы көреді. ..... [1]
6 Көп адамдар байларды байлыққа жеңіл жетті деп кінәлайды. [1]
7 Табысқа жету үшін көп күш-жігер керек. ..... [1]
8 Тұрмысы төмен адамдардың өздеріне жаны ашып тұратыны бар..[1]

9 Ақшаны дұрыс жұмсай алмайтын жеткіншек бай болуды армандамайды. ..... [1]
10 Ұнатқан ісіңмен айналыссаң, мол табысқа ие боласың. ..... [1]

А. Дамир
Кез келген қоғам байлар мен кедейлерден тұрады. Біреулерге байлық атадан мұра болып қалса, енді біреулерге еңбегімен келеді. Статистикалық мәліметтер бойынша, табысқа жетушілердің 32%-дан астамы кедей отбасынан шыққан екен. Еврей жұртында «Данышпан болсаң, неге кедейсің?» деген нақыл сөз бар. Кедей адамдар өздеріне үнемі аяушылықпен қарайды. «Маған бай болу жазылмаған, өмір тым қатал» деумен өздерін алдауға тырысады. Әрине, өз іс-әрекетіңізге рухани-адамгершілік тұрғыдан баға бергеннен гөрі өзіңізді аяу – ең оңай әдіс. Бала кезімнен адамның кедей болу себебі оның тапқан ақшасының аз-көптігінде емес, сол адамның ойы мен көзқарасында, арман-тілегінде екенін байқадым. Осы орайда, әкемнің «Бай болғың келсе, санамен ойланып жұмыс істе. Сонда басқалар көре алмайтын нәрселерді көресің. Бір мүмкіндіктен соң, келесі мүмкіндікке жол ашылып, ақша саған жұмыс істейді» деген сөздері есіме түседі.
Ә. Болат
Жастардың көбі бай адамдардың ақшадан қиналмай, қалаған заттарын ойланбастан алатындығын айтады. Десе де, «Бай адам ақшаны босқа шашуды жақсы көрмейді» деген пікірді де ұмытпаған жөн. Ай сайын кинотеатр, отырыстарға, қымбат киімге көп ақша жұмсағанша, оны жинау арқылы жылына бірнеше рет саяхаттауға болады. Сондай-ақ, адамды байлығы үшін жек көруге болмайды. Айналамызда ақшасы көп байларды ұнатпайтындар, оларға бұл оңайлықпен келеді деп сынайтындар жетерлік. Кәсіпкерлердің ішінде де қарапайым өмір сүретіндер бар. Олар тапқан табыстарын шашуды ұнатпайды, себебі өз істерін кішкентай қадамдардан бастаған.
Б. Жанар
Байлардың күн өткен сайын бірте-бірте байи түсетіні, ал кедейлердің одан сайын кедейлене беретіні жиі байқалады. Менің ойымша, олардың ақшаға деген көзқарасы мектептен емес, отбасынан басталатын сияқты. Балалар жастайынан ақшаның қадірін ата-анасынан үйренеді. Тұрмысы төмен отбасында көп ата-аналар баласына ақшаны қалай жұмсауды үйретпей, «Тек мектепте жақсы оқысаң болды» дейді. Сөйтіп өмір сүру дағдысына емес, күнделікті сабағына баса назар аударады. Ондай балалар мектепті қаншалықты жақсы бітірсе де, кейін ата-анасы секілді кедейліктен шыға алмайтын жағдайлар жиі кездеседі. Қаржыны дұрыс жұмсап үйренбеген бала жақсы өмір сүруге талпынбайды. Жалпы, байлар үнемі өз өмірінен, тәжірибесінен сабақ алады. Ал кедейлер болса, осы білгенім де жетеді деп есептейді.
В. Әсем
Әрбір бай адамның алдына қойған мақсаты болады, бірақ ол баю керек деген мақсат емес. Бай адамдар ешқашан кері шегінбейді, олар бар табандылықпен жұмыс істейді. Ағылшын кәсіпкері, мультимиллионер Эндрю Карнеги әлемдегі алғашқы болат көпірді салу кезінде қаржысы жетпесе де, құрылыс жұмысын тоқтатпаған ол кәсібін орта жолда тастамай, бар күші мен жігерін салып жұмысын аяқтаған. Нәтижесінде болат көпірлер империясының негізін салады. Мен де кез келген ісіме мақсат қоямын, мақсатыма жету үшін жалықпай еңбек етемін. Болашақ кәсібімді жоспарлап, қаржымды көбейтуді, оны жақындарымның қажеттілігіне жұмсауды міндетім деп білемін. Жолымда кездесетін сәтсіздіктерді мүмкіндік деп қабылдаймын. Жүрегің қалаған іспен айналыссаң, табатын пайдаң да көп болады. Сондықтан ақшаны басқара білу де өнер екенін мойындау керек. Әр қиындықтың өзі келесі қадамды жоспарлауға мүмкіндік береді.
[Барлығы: 10 балл]

2-бөлім
Мәтін үзінділеріндегі ақпаратты қолданып және өз пікіріңізді қосып, төмендегі сұраққа кемінде 150-200* сөзден тұратын жауап жазыңыз.
** оқу жүктемесі төмендетілген үлгілік оқу бағдарламасы бойынша оқитын білім алушылар үшін сөз саны - 130-180*
Қоғамдағы әлеуметтік теңсіздіктің адам өміріне тигізетін әсері қандай деп ойлайсыз?
[Барлығы: мәтіндердегі идеяларды/ақпараттарды/аргументтерді қолдануына 10 + жеке жауабына 10 + сөйлеу тілінің сапасы үшін 10 = 30]